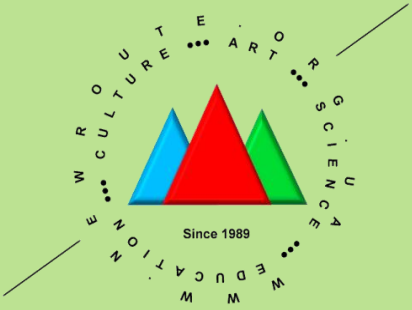

УКРАЇНА ТА СВІТ ПІД ВПЛИВОМ ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ

Колективна монографія

СГ НТМ «Новий курс»

2023

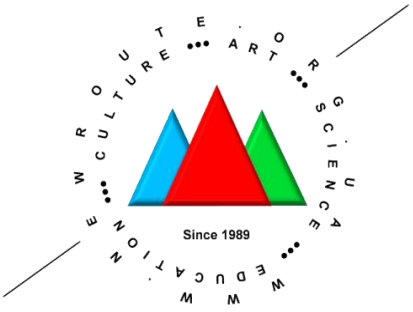

УКРАЇНА ТА СВІТ ПІД ВПЛИВОМ ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ

Колективна монографія

УДК 009:3(082)
У45

У45 **Україна та світ під впливом викликів сьогодення**: кол. моногр. – Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2023. – 238 с.

ISBN 978-617-7886-45-6

Рецензенти

Штулер Ірина Юріївна,
доктор економічних наук, професор,
перший проректор ВНЗ «Національна академія управління»

Погоріла Світлана Григорівна,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри славістичної філології,
педагогіки і методики викладання
Білоцерківського національного аграрного університету

Харченко Артем Вікторович,
кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри мистецької освіти та гуманітарних дисциплін
Харківського національного університету мистецтв
імені І. П. Котляревського

Рекомендовано до друку редакційною колегією
Соціально-гуманітарної науково-творчої майстерні «Новий курс»
(протокол № 10-мн від 28.06.2023)

Колективна монографія присвячена актуальним питанням трансформації суспільних відносин в Україні та світі під впливом викликів сьогодення. Досліджуються сучасні проблеми в сфері педагогіки, соціології, філософії, психології, соціальних комунікацій, фізичної культури, рекреації, мистецтвознавства, культурології, філології, історії, економіки, маркетингу, менеджменту, державного управління, політики, юриспруденції, національної та цивільної безпеки. Монографія буде корисною науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також широкому колу осіб, які цікавляться питаннями сучасного розвитку суспільства.

ISBN 978-617-7886-45-6

© СГ НТМ «Новий курс», 2023
© Автори, 2023

Зміст

Стор.

Передмова ... 6

Розділ перший.
Педагогіка, філософія, історія, філологія, рекреація ... 7

1.1. Особливості концепції когнітивної тріади та структура депресивного мислення ... 7
1.2. Особливості перекладу новели Т. Манна «Тоніо Крегер» ... 14
1.3. Великобурлуцька старовина і Григорій Сковорода (до 300-річчя з дня народження українського філософа Г. С. Сковороди) ... 23
1.4. Фізична рекреація як складова здорового способу життя сучасної людини ... 49

Розділ другий.
Економіка, національне та світове господарство, маркетинг, менеджмент ... 57

2.1. Вплив цифровізаційних процесів в економіці на реалізацію можливостей сучасного бізнесу ... 57
2.2. Економічні ризики та можливості управління корпоративною соціальною відповідальністю ... 65
2.3. Основні риси та роль зв’язку в сучасних соціально-економічних процесах та особливості територіальної організації зв’язку ... 75
2.4. Проблеми розвитку житлово-комунального господарства та будівництва у контексті формування локальних ринків ... 98
2.5. Економічна природа інновацій у виробництві ... 126

Розділ третій.
Державне управління, політика, юриспруденція, національна та цивільна безпека ... 150

3.1. Інструменти комунікативного менеджменту в публічному управлінні ... 150
3.2. Навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях ... 166
3.3. Проблеми звільнення від відбування покарання з випробуванням у разі засудження за корупційне кримінальне правопорушення чи кримінальне правопорушення, пов’язане з корупцією у випадку затвердження угод ... 181

3.4. Bullying (cyberbullying) and the Internet as leading modern determinants of criminogenicity among minors ... 188
3.5. Значення вчасного повідомлення підозрюваному про його права й обовязки та вручення пам'ятки ... 207
3.6. Виробничий та професійний ризик в аналізі системи управління охороною праці підприємства ... 212
Післямова ... 237

людину бачити своє життя у похмурому світлі, значно гіршим, ніж воно є насправді. Суб'єктивні відчуття можуть формулювати реалістичність думки, але не їх точність. Наслідком радикальних думок та емоцій є певні види деструктивної поведінки. Результат такої поведінки призводить до ще більшого відчуття пригнічення, та до ще більшої кількості спотворених та радикальних думок. Відповідно до концепції когнітивно-поведінкової терапії, вона зосереджена на тому, що основною ціллю є зміна мислення пацієнта, його самосприйняття та бачення світу. КПТ ґрунтується на ефективному партнерстві та співпраці між терапевтом і пацієнтом, тому вони разом проходять шлях звільнення від негативного сприйняття дійсності та негативного мислення, що і обумовлює поведінкові зміни.

Джерела
1. Комер Р. Основы патопсихологии / Ronald Comer «Fundamentals of Abnormal Psychology». – 2nd ed. – 2001. – 617 с.
2. Лиххи Р. «Техніки когнітивної терапії» 2010 р.
3. Шакар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник / В. Б. Шакар. – Харків: Прапор, 2005. – 640 с.
4. Комер Р. Основы патопсихологии / Ronald Comer «Fundamentals of Abnormal Psychology». – 2nd ed. – 2001. – 617 с.
5. Дебец Я. «Пандемія страху», 2014 р.
6. Британський протокол та огляд досліджень щодо ефективності когнітивно-поведінкової терапії при депресії «NICE», – 2004. – 119-131 с.
7. Van Prag H. Serotonin dysfunction and aggression control// Psyhol. Med / 1996. – 15-19 с.
8. Бродовська В. Й. Тлумачний психологічний словник психологічних термінів в українській мові: Словник / В. Й. Бродовська, І. П. Патрик, В. Я. Яблонко. – 2-е вид. – К.: ВД Професіонал, 2005. – 224 с.
9. Крайнюк В. М. «Психологія стресостійкості особистості», монографія // В. М. Крайнюк. – Ніка-Центр, 2007 р. – 432 с.

Матюшок Юлія Іванівна
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Заполовський Микола Володимирович
Кандидат філологічних наук
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

1.2. Особливості перекладу новели Т. Манна «Тоніо Крегер»

Постановка проблеми в загальному вигляді та обґрунтування її актуальності. Пропоноване дослідження присвячено аналізу лексичних, стилістичних та синтаксичних особливостей перекладу новели Томаса Манна «Тоніо Крегер». Його актуальність полягає в тому, що в ході дослідження розглядаються способи і стратегії перекладу цієї новели, проводиться зіставний аналіз деяких її стилістичних, лексичних і синтаксичних одиниць в німецькій та українській мовах.Адже в процесі перекладу текст зазнає міжмовних змін, які прослідковуються на фонетичному, морфологічному, лексичному, синтаксичному та текстовому рівнях, які передають відповідними перекладацькими трансформаціями, а це дає змогу зменшити розходження між мовою оригіналу та перекладом [4].

Актуальність роботи зумовлена й тим, що зроку в рік роль художнього перекладу зростає, оскільки він постає засобом безперервного обміну духовними цінностями і збагачення національних культур. Художній переклад не даремно вважається одним із найбільш складних видів перекладу, адже в ході його здійснення перекладачу необхідно звертати значну увагу на проблему збереження національного колориту в перекладах художніх творів. Вирішення цих труднощів на практиці пов'язані із фоновими знаннями про життя, культуру, традиції, зображені в оригіналі. Крім того разом із проблемою збереження національної своєрідності оригіналу виникає також проблема передачі історичного колориту. Епоха, коли було створено літературний твір, безумовно, накладає відбиток на художні образи. Досягнення збереження історичного забарвлення твору можливе шляхом стилістичної відповідності оригіналу, адже певні стилістичні фігури втілюють ті образи, які були специфічними для письменників певної епохи. Тому складність передачі історичного колориту охоплює і систему таких стилістичних засобів.

Слід додати, що фахівець із художнього перекладу повинен бути добре знайомим із культурою та менталітетом носіїв мови, інакше читач не зможе зрозуміти не тільки авторський задум, а й настрій твору, світогляд, стиль і особливості мови автора, тобто усі ті фактори, що є важливими при читанні художньої зарубіжної літератури [3]. Тому, беручи до рук якісний переклад, ми отримуємо задоволення, не замислюючись над тим, що текст в оригіналі написаний іноземною мовою. Важливим є і те, що сприйняття багато в чому залежить від національної культури, і професіонал завжди бере цей фактор до уваги. Відтак, перш ніж почати літературний переклад, перекладач присвячує чимало часу осмисленню неадаптованого тексту. Після цього застосовуються професійні письменницькі навики: вміння грамотно та цікаво писати українською мовою, а також фантазія, життєвий досвід та мистецтво інтерпретації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Художній текст завжди представляв і представляє інтерес дослідників, оскільки на відміну від наукового тексту, який містить функцію надання інформації, художній текст змальовує події, вміщує описи та виконує більшою мірою емотивну та естетичну функцію. Вивченням художнього тексту займалися зокрема такі вчені як Г. Іпсен, Й. Трір, Л. Вайсгербер та багато інших.

Для дослідження було обрано переклад новели Т. Манна «Тоніо Крегер», здійснений Євгеном Поповичем. Усі переклади цього перекладача ґрунтуються на глибоких знаннях історії та культури німецькомовних народів. Тексти вирізняються тонким художнім смаком, точним підбором лексичних відповідників, умінням передати специфічний німецький синтаксис природними для української мови засобами.

Є. Поповичу властиві нестандартні перекладацькі рішення, зокрема використання авторських неологізмів як от «блакитнява», «ракохідний»,

«виспівувач», «склянівка», «виголоджений», «сіропикий», «недорозумний», «дурноляп» та багато інших.

У його перекладацькому доробку твори Е. Т. А. Гофмана («Лускунчик і Мишачий король», «Володар бліх», «Життєва філософія кота Мура»), Ґ. Е. Лессінґа («Лаокоон»), Г. Бьолля («Дім без господаря»), Т. Манна («Будденброки», «Доктор Фаустус»), Г. Гессе («Гра в бісер», «Степовий вовк»), Е. М. Ремарка («На Західному фронті без змін», «Тріумфальна арка», «Три товариші», «Чорний обеліск»), Ф. Дюрренматта («Гостина старої дами»), Ф. Кафки («Вирок», «Процес»), німецькомовні твори О. Кобилянської, казки братів Грімм.

У ході цього дослідження ми простежимо професійний підхід перекладача до здійснення перекладу новели «Тоніо Крегер», яким чином він застосував тактики перекладу та наскільки вдало йому вдалося передати задум автора та відтворити лексичні та синтаксичні елементи тексту-оригіналу.

Формулювання мети і завдань статті. Як уже відомо, аналізуючи художній переклад, важливо з'ясувати, які вимоги стоять перед перекладачем художніх творів та якими компетенціями він повинен володіти. Окрім цього слід проаналізувати особистий стиль автора, його життєвий та творчий шлях, епоху, в яку він жив і творив, оскільки все це накладає певний відбиток на зображуване у творах. Не менш важливо дослідити і постать перекладача, особливості його перекладацької діяльності та ідіостилю, адже, здійснюючи художній переклад, він стає співавтором твору.

Метою дослідження є виявлення основних лексичних,стилістичних та синтаксичних особливостей перекладу новели Т. Манна «Тоніо Крегер».

Для досягнення мети було поставлено наступнізавдання:

1) виокремити перекладацькі стратегії, які були використані автором перекладу;

2) проаналізувати лексичні та синтаксичні перекладацькі трансформації.

Основними методами дослідження є описовий, контекстуальний та зіставний (порівняння тексту-оригіналу з текстом-перекладом).

Виклад основного матеріалу дослідження.

1. Аналіз фактичного матеріалу показав, що найбільш розповсюдженими типами трансформацій у перекладі Є. Поповича є транскрипція (переклад лексичної одиниці з мови оригіналу мовою перекладу шляхом передачі її звукової форми у мові перекладу), а також транслітерація (переклад лексичної одиниці з мови оригіналу мовою перекладу шляхом передачі її графічної форми у мові перекладу): *«Don Carlos» von Schiller – «Дон Карлос» Шиллера, Magdalena Vermehren – Magдалена Вермерен, Schellingstraße – Шеллінґштрасе*тощо.

Є. Попович використовував спосіб транскрипції здебільшого для перекладу власних назв. Ми погоджуємось із цим рішенням перекладача,

оскільки таким чином зберігається звукова форма слова при перекладі. Загалом при аналізі новели було віднесено 19 прикладів до групи транскрипції та транслітерації.

При перекладі деяких з них застосовується поєднання транскрипції і транслітерації, наприклад: *Gamaschen (гамаші), Quadrille (кадриль).*

Друга група перекладацьких трансформацій – калькування (переклад лексичної одиниці з мови оригіналу шляхом заміни її компонентів (морфем або слів) їх лексичними аналогами у мові перекладу) – менш чисельна, ніж перша (транскрипція і транслітерація): *Gardeleutnant – гвардійський лейтенант, Nervensystem – нервова система* та ін. Відповідно до цієї групи було віднесено7 прикладів.

Спосіб калькування є досить зручним для перекладу безеквівалентної лексики, особливо складних іменників, де доречно перекласти кожну складову окремо, наприклад, як це видно з останнього прикладу.

В ході дослідження було простежено випадки лексико-семантичної заміни. Зокрема, конкретизація значення (заміна одиниці з ширшим значенням одиницею з вужчим семантичним наповненням): *«Aber ich beschwöre Sie, halten Sie es nicht für Literatur, was ich da sage!»* [2, с. 34]. – *«Та благаю вас… не подумайте, що ці мої слова – теж література!»* [1, с. 75].

У даному прикладі словосполучення *«was ich da sage»* конкретизовано як *«ці мої слова».*

Маємо також випадки генералізації, під якою розуміють заміну одиниці вихідної мови, яка має вужче значення, одиницею мови, з більш широким значенням: *«…blickte zum Himmel empor, indem er sein Kinn mit Daumen und Zeigefinger erfaßt hielt»* [2, с. 52]. – *«…підпираючи двома пальцями підборіддя, дивився на небо»* [1, с. 114].

У цьому прикладі простежуємо, що перекладач не перекладає дослівно *«Daumen»* (великий палець)та *«Zeigefinger»* (вказівний палець), а узагальнює – *«два пальці»*.

Було простежено і застосування граматичних трансформацій, які полягають у заміні граматичної одиниці мови оригіналу такою одиницею мови перекладу, яка має інше граматичне значення: *«Ihre Väter waren große Kaufleute, die mächtig waren in der Stadt»* [2, с. 3]. – *«Їхні батьки були великі купці і мали неабиякий вплив у місті»* [1, с. 4].

Виявлена граматична трансформація – заміна однієї частини мови іншою. В цьому випадку прикметник *«mächtig»* перекладено словосполученням *«мати неабиякий вплив».*

Цей спосіб перекладацьких трансформацій часто застосовується автором перекладу, це зумовлено передусім граматичними розбіжностями двох мов. Всього у процесі дослідження виокремлено 7 прикладів граматичних трансформацій.

При аналізі фактичного матеріалу простежуються також комплекснілексико-граматичні трансформації, зокрема, за допомогою

антонімічного перекладу (заміна позитивної форми мовної одиниці мови оригіналу негативною формою у мові перекладу та навпаки) та експлікації або описового перекладу (заміна лексичної одиниці мови оригіналу таким словосполученням мови перекладу, яке надає її повніше пояснення). Розгляньмо декілька прикладів.

«…sie wußten nichts, als daß sie braun und schön seien» [2, с. 16]. – *«…вони знали тільки одне: що вони карі й гарні»* [1, с. 38].

Як можна побачити, заперечення «*nichts*» з оригіналу перекладено українською мовою у форміантоніма «*тільки одне*».

Загалом при аналізі фактичного матеріалу було простежено 5 прикладів експлікації. Приміром, *«Gurtpaletot» – «пальто під пояс», «gedämpft» – «не дуже голосно»*.

Отже,Є. Попович застосовував такі лексичні трансформації, як транскрипція та транслітерація, калькування,а також комплексні лексико-граматичні трансформації за допомогою антонімічного та описового перекладу. Однак для відтворення лексичних елементів тексту-оригіналу не достатньо вдало застосувати трансформації, необхідно обрати і стратегію перекладу.

2. Є. Попович активно застосовував стратегію одомашнення з метою адаптаціїновели під українського читача: *«…kleines Volk setzte sich lustig in Trab, daß der Eisbrei umherspritzte und die Siebensachen der Wissenschaft in den Seehundsränzeln klapperten»* [2, с. 3]. – *«дрібнота весело бігла підтюпцем, так, що з-під ніг летіла на всі боки снігова каша, а шкільне причандалля торохтіло в ранцях із тюленячої шкіри»* [1, с. 2].

У цьому реченні на декількох прикладах яскраво простежується стратегія одомашнення. Так, *«kleines Volk»* перекладено *«дрібнотою»*, хоча маються на увазі школярі. Окрім цього перекладач використовує просторіччя *«шкільне причандалля»* для перекладу словосполучення *«die Siebensachen der Wissenschaft»*, це ще більше підсилює емоційність та дає змогу читачеві краще сприйняти зміст.

Перекладач міг би перекласти даний вираз дослівно як «приладдя», «канцелярія», однак це звучало б нейтрально і не передало б емоційну забарвленість та задум автора. В даному прикладі спостерігається ще один приклад застосування стратегії одомашнення, зокрема словосполучення «бігти підтюпцем», тобто неквапливо, в повільному темпі.

Новела «Тоніо Крегер» наповнена різноманітними художніми засобами. Євгену Поповичу, в свою чергу, вдалося вміло їх перекласти, зберігаючи при цьому задум автора і не порушуючи цілісності контексту. Проаналізувавши особливості перекладу художніх засобів в новелі «Тоніо Крегер» та провівши зіставний аналіз тексту оригіналу та перекладу, на прикладі метафор і порівнянь з'ясуймо, які трансформації застосував перекладач для відтворення лексики українською мовою.

Збереження аналогічного метафоричного образу використовується, якщо у мові оригіналу та мові перекладу співпадають як правила сполучуваності, так і традиції вираження емоційно-оцінної інформації, що вживається у певній метафорі: *«…die winklige Heimatstadt, um deren Giebel der feuchte Wind pfiff»* [2, с. 21]. – *«…рідне місто з кривими вуличками, де над гостроверхими дахами свистів вологий вітер»* [1, с. 46].

У прикладі автор вживає різновид метафори, а саме метонімію *«der Wind pfiff»*, що має еквівалентний відповідник в українській мові «свистів вітер».

Розглядаючи порівняння в новелі Т. Манна, слід вказати, що їх переклад є теж доречним та влучним: *«Wie ein abgeschminkter Schauspieler»* [2, с. 23]. – *«Ніби актор, що змив грим»* [1, с. 51].

У цьому випадку перекладач використовує іншу структуру, перекладаючи прикметник з німецької підрядним означальним реченням.

Простежується також і переклад порівняння за допомогою введення нового емотивного компоненту метафоричного образу: *«Schwamm wie ein Held»* [2, с. 7]. – *«Плавав як риба»* [1, с. 13].

У наведеному прикладі спостерігається заміна іменника *«Held»* на типовий для українського читача відповідник «риба». Таким чином автор перекладу знаходить застосування стратегії одомашнення.

Отже, Є. Попович зумів відтворити художні засоби, зокрема метафори та порівняння, зберігаючи закладений автором художній образ. Загалом же спостерігаємо, що автор перекладу обрав стратегію одомашнення, що адаптує текст оригінал під українського читача.

З. Аналізуючи переклад новели, було виокремлено застосування Є. Поповичем наступних синтаксичних трансформацій: об'єднання та членування речень, заміна активного стану пасивним і навпаки, заміна часових форм, заміна частин мови та вилучення слів.

Під час аналізу тексту перекладу були виявлені трансформації заміни активного стану пасивним чи навпаки. До прикладу: *«Da er zu Fuß kam, wurde er ohne viel Feierlichkeit empfangen»* [2, с. 41]. – *«Він прибув пішки, тому прийняли його не дуже врочисто»* [1, с. 90]. Як видно, речення у пасивному стані було перекладене реченням активного стану. Ця трансформація була використана перекладачем досить доречно у зв'язку з тим, що для української мови більш характерне використання саме активного стану.

Заміну часової форми при перекладі українською мовою спостерігаємо у такому прикладі: *«Wer so in Ordnung und glücklicher Gemeinschaft mit aller Welt lebte wie du!»* [2, с. 7]. – *Хто ще живе в такій злагоді, в такій щасливій єдності з цілим світом!* [1, с. 13]. Тут спостерігається зміна часових форм. В німецькому реченні використано минулий час, а в українському – теперішній. Тобто перекладач створює

враження, що подія відбувається тут і зараз. Вважаємо, щозаміна часових форм у цьому випадку є вдалою.

У цьому реченні можна ще прослідкувати змінений порядок слів. Перестановки слів у тексті перекладу, в першу чергу, зумовлені синтаксичними особливостями мови перекладу. Загалом при дослідженні перекладу новели було простежено, що найчастіше перекладачем застосовано явище перестановки головного й підрядного речення.

Зустрічається також прийом заміни частин мови. Наприклад: *«Was aber den Tanz betraf, so meisterte Herr Knaak ihn womöglich in noch höherem Grade»* [2, с. 16] – *«Що ж до танців, то тут пан Кнаак був ще більшим майстром»* [1, с. 31].

Спостерігаємо, що відбулась заміна дієслова «*meistern*» іменником «*майстр*». Це можна пояснити тим, що дієслово не має прямого відповідника в українській мові.

Окрім цього Є. Попович часто відступає від дослівного шаблонного перекладу, дозволяючи собі упускати чи додавати слова чи цілі конструкції. Приміром, *«…die winklige Heimatstadt, um deren Giebel der feuchte Wind pfiff»* [2, с. 21]. – *«…рідне місто з кривими вуличками, де над гостроверхими дахами свистів вологий вітер»* [1, с. 46].

Аналізуючи поданий приклад варто сказати, що у головній частині речення перекладач трансформує прикметник «*winklig*» у прикладку «з кривими вуличками», при цьому він, виходячи з контексту, конкретизує, що мова йде саме про вулиці міста, хоча автором це не сказано прямо. У підрядній частині речення знову спостерігаємо доповнення перекладача, який використав прикметник «*гостроверхий*», що так само випливає з контексту, але не сказано дослівно.

Активне використання синтаксичних трансформацій, а в цілому й граматичних, при перекладі пояснюється тим, що німецька та українська мови відносяться до різних типів: аналітичної та синтетичної. Українське речення не збігається з німецьким за своєю структурою: порядок слів, порядок розташування речень часто відрізняється. Частини мови, якими виражені члени речення, можуть бути передані іншими частинами мови при перекладі, наявності багатьох структур і форм вимагає введення додаткових слів і навіть речень при перекладі.

У процесі синтаксичної замінизаміні можуть піддаватися як члени речення, так і типи синтаксичного зв'язку:

а) Членування або заміна простого речення в оригіналі на складне в перекладі: *«Ich nenne dich Kröger, weil dein Vorname so verrückt ist, du, entschuldige, aber ich mag ihn nicht leiden, Tonio…»* [2, с. 10]. – *«Я назвав тебе так, бо в тебе якесь безглузде ім'я. Ти вже пробач мені, але я терпіти його не можу. Тоніо…»* [1, с. 20]. Прийом членування речень призводить до перетворення складного речення вихідної мови у декілька простих речень мови перекладу.

б) Об'єднання речень або заміна двох речень оригіналу одним реченням мовою перекладу: *«Er schwieg. Er zog seine schrägen Brauen zusammen und pfiff vor sich hin»* [2, с. 32]. – *«Він мовчав, нахмуривши свої розгонисті брови і щось тихо насвистуючи»* [1, с. 68]. При цьому спостерігається зміна порядку слів у реченні, що зумовлено різною будовою німецької та української мов.

в) Перестановка (зміна розташування мовних елементів в тексті перекладу порівняно з текстом оригіналу, тобто слів, словосполучень, частин складного речення): *«Es würde keinen Eindruck machen, nein, das war es ja»* [2, с. 19]. – *«Ні, не справить, аніякісінького (враження), це вже напевне»* [1, с. 40].

У наведеному прикладі спостерігаємо змінений порядок слів при перекладі, оскільки це зумовлено правилами синтаксису української мови – заперечне речення починається із заперечної частки «ні».

г) Додавання (відновлення при перекладі випущених в мові оригіналу «доречних слів»): *«…die winklige Heimatstadt, um deren Giebel der feuchte Wind pfiff»* [2, с. 21]. – *«…рідне місто з кривими вуличками, де над гостроверхими дахами свистів вологий вітер»* [1, с. 46]. Перекладач уживає словосполучення «*гостроверхі дахи*», хоча в оригіналі цього прямо не сказано.

д) Опущення (випущення тих чи тих слів під час перекладу): *«Ich bleibe bei meinen Pferdebüchern, weißt du»* [2, с. 36]. – *«Краще я собі читатиму книжки про коней»* [1, с. 16]. Спостерігаємо, що автор перекладу вирішує опустити «*weißt du»,* що дослівно можна перекласти як «ти знаєш».

Аналіз перекладу новели дає підстави стверджувати, що в тексті перекладу найчастіше зустрічаються такі види синтаксичних трансформацій, як заміна типу речення, заміна активного стану пасивним чи навпаки, заміни частин мови, заміна часової форми та заміна типу синтаксичного зв'язку. У ході дослідження було зафіксовано змінений порядок слів і структуру деяких речень, що зумовлено перед усім розходженнями граматичної будови німецької та української мови. Зокрема, порядок слів в українській мові, у порівнянні з німецькою, є більш вільним.

Наведені приклади, в яких перекладачем вміло застосовано стратегію одомашнення, дають можливість українському читачеві повністю поринути в те середовище, яке хотів зобразити Т. Манн. На їхній основі бачимо, що перекладацькі трансформації – це різноманітні зміни лексичних, синтаксичних, граматичних та інших елементів мови оригіналу при перекладі, що сконцентровані на передачі стилістичних та лексико-семантичних ознак із врахуванням норм мови перекладу. Перекладач застосував способи транскрипції, транслітерації, калькування, лексико-семантичної заміни та лексико-граматичні трансформації для відтворення лексичних одиниць у перекладі.

Таким чином, спостерігаємо, що Є. Попович віддає перевагу відтворенню змісту та збереженню мовних функцій, іноді жертвуючи формою.

Висновки і перспективи подальших досліджень. У результаті проведеної розвідки з'ясовано, в чому полягають основні труднощі перекладу художніх творів, сформульовано завдання, які постають перед перекладачем при роботі з художнім текстом. Переклад художніх творів вимагає врахування багатьох нюансів. Окрім передачі змісту тексту оригіналу важливо зберегти ідіостиль автора. Тому перед перекладачем постає завдання підібрати найбільш влучні відповідники в мові перекладу, аби компенсувати брак розуміння мови оригіналу читачем, але при цьому не внести суттєвих змін у текст оригіналу.

Переклад художньої літератури не обходиться без використання перекладацьких трансформацій. Є. Попович при реалізації перекладу новели застосовував різного роду перекладацькі модифікації, відповідно до норм української мови. Це зокрема такі лексичні трансформації як транскрипція та транслітерація, калькування, конкретизація та генералізація, антонімічний переклад, а також такі синтаксичні трансформації як членування та об'єднання речень, інверсія, перестановка слів у реченні.

Новела наповнена художніми засобами, які перекладено різними способами. Так, при відтворенні метафор українською мовою Є. Поповичем було застосовано такі способи перекладу як збереження метафоричного образу, переклад метафори порівнянням, заміна еквівалентною метафорою в мові перекладу, відтворення метафори за допомогою близької за значенням метафори. Для перекладу порівнянь було також застосовано введення нового емотивного компоненту.

Проведене дослідження демонструє професіоналізм перекладача. Він зумів врахувати велику кількість аспектів перекладу, передавши задум автора та зберігши національний та історичний колорит твору. Виконуючи свою роботу, Є. Попович уникав максимально дослівного перекладу, воліючи радше адаптувати новелу під українського читача, застосовуючи стратегію одомашнення.

Перспектива подальшого дослідження вбачається в порівняльному описі труднощів, які виникають при відтворенні цього роману при німецько-українському перекладі.

Джерела

1. Манн Т. Тоніо Крегер Зарубіжна проза першої половини XX сторіччя: новели, повісті, притчі: посіб. для 11 кл. Пер. з нім. Євгена Поповича. Київ: Навчальна книга, 2002. 145 с.
2. Mann T. Tonio Kröger / Texte moderner Autoren / Hrsg. von S. Fischer Verlag AG. Berlin, 1992. 71 S.
3. Nord Chr. Translating as a Purposeful Activity. 2nd ed. London/New York: Routledge. 2018. 166 p.
4. Palumbo G. Key Terms in Translation Studies. Londres: Continuum. 2009. 212 p.

Післямова

У колективній монографії було розглянуто актуальні питання трансформації суспільних відносин в Україні та світі під впливом викликів сьогодення через призму педагогічних, соціологічних, філософських, психологічних, мистецтвознавчих, культурологічних, філологічних, історичних, спортивних, рекреаційних, економічних, управлінських, безпекових та правових аспектів.

Над колективною монографією працювали автори, які представляють наступні профільні наукові, навчальні, науково-педагогічні, творчі та мистецькі заклади та установи (інформацію подано мовою оригіналу рукопису автора): Odessa National Maritime University, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Донбаська національна академія будівництва і архітектури, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Київський національний університет будівництва і архітектури, Луганський державний медичний університет, Львівський державний університет внутрішніх справ, Львівський національний університет ім. Івана Франка, Львівський торговельно-економічний університет, Рівненський інститут Університету «Україна», Сумський державний університет, Український державний хіміко-технологічний університет, Харківський національний автомобільно-дорожній університет, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича.

Видавництво висловлює щиру подяку колективу авторів за їх роботу та особистий внесок у розвиток вітчизняної науки.

Наукове видання

Galina Palamarchuk, Борейко Галина Дмитрівна,
Гнилянська Ольга Василівна, Гордієнко Вікторія Володимирівна,
Горпинюк Оксана Петрівна, Заполовський Микола Володимирович,
Захаркіна Людмила Сергіївна, Ковтуник Інна Іванівна,
Козар Юрій Юрійович, Матюшок Юлія Іванівна,
Навроцька Віра Вячеславівна, Назаренко Марина Олександрівна,
Попова Ганна Юріївна, Сивохоп Едуард Миколайович,
Стефанович Іван Станіславович, Стефанович Павло Іванович,
Стеца Наталія Володимирівна, Сук Олена Євгеніївна,
Чаплигін Олександр Костянтинович, Чистіліна Тетяна Олександрівна,
Шевченко Денис Сергійович, Юрчук Людмила Василівна,
Ярмак Тетяна Василівна.

Україна та світ
під впливом викликів сьогодення

Колективна монографія

Видання українською та англійською мовами

Формат 60x84/16. Гарнітура Times New Roman. Друк. арк. – 15,25.

Видавець СГ НТМ «Новий курс»
Вул. Манізера, 3, м. Харків, 61002, Україна
Тел.: 097-044-03-09, e-mail: nr1989@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції:
серія ДК № 6392 від 07.09.2018.

Свідоцтво про державну реєстрацію інформаційного агентства як суб'єкта інформаційної діяльності КВ №894-716Р від 16.08.2022.